

МИНТА, ИНИМЪ ИЦИ ЛИТЕРАТОРЪ.

№. 12.

СЪМБЪТЪ, 22. МАРЦІЙ.

1852.

Черчетъ рѣкономиче.

V.

(Брмаре.)

Дачіа, ка о цзарь копиосъ де азрѣ ши де арцинтѣ стегесе, днкъ днаинте де веніреа Романіор, дн релъчизні контердіалі кз църіле де престе Дънъре, Месіа, Трачіа, Македоніа, ши Гречіа, прекъм се vede дін монетеле челе тълте гречешті де азрѣ ши де арцинтѣ, маї алес де ла Лисімахѣ карі се дескопере маї пе тогъ зѣа дн пърділе Дачіеі. — Прекъм дн Італіа дн тѣмъзіле челе веки азрѣа ши арцинтѣа фъръ фърте рарі, аша ши дн Гречіа. Пе тѣмъзіа лѣі Солоне (17 ані днаинте де Сервіѣ Тѣлліѣ) днкъ ера атѣт де пѣдін арцинт дн Гречіа, днкѣт ачест леціслаторіѣ прецѣі ѡвеа пѣтаї ла 1 драхтѣ, еаръ возл кіарѣ пѣтаї ла 5 драхте де арцинтѣ, ши драхта лѣі Солоне пѣ ера маї таре де а $\frac{1}{75}$ парте де лѣврѣ романѣ. Даръ дапъ че гречіѣ веніръ дн контактѣ кз Першіѣ, се вѣрсѣ азрѣа ши арцинтѣа Асіеі несте Гречіа.

Ла аниѣа Ромеі 376 коста зн калѣ дн Гречіа ла 300 драхте, де знде се vede къ пе атѣнчі гречіѣ авеа арцинтѣ дн авѣндандѣ. — Рѣпортѣа азрѣлѣі кѣтрѣ арцинтѣ фѣссе ши дн Гречіа ка ши дн Італіа фърте таре ла днченѣт. Пе тѣмъзіа лѣі Еродотѣ десчѣнсе ла 1 : 13, адекъ пентрѣ знѣ лѣврѣ де азрѣ се пѣтеа кѣлѣта 13 лѣвре де арцинт. Пе тѣмъзіа лѣі Платоне десчѣнсе ла 1 : 12, ши пе тѣмъзіа лѣі Алесандрѣ ла 1 : 10. Тотѣ аша ста ши пе тѣмъзіа лѣі Лисімахѣ, ши пе ал ресвеллѣлѣі карѣа азрѣр Романіѣ кз Етоліѣ пе ла аниѣа Ромеі 565, прекъм се vede дін трактатѣа де паче днкеіатѣ днтре Романіѣ ши Етоліѣ: „Етоліѣ сѣ деа акѣтѣ дндатѣ проконсѣлѣлѣі Романѣ дін Ахаіа 200 де таленте ехвоіче арцинтѣ кѣратѣ кѣм е чел

дін Агтіка; пентрѣ а треіа парте, дакѣ вор воі, пот сѣ деа азрѣ, днсѣ знѣ лѣврѣ де азрѣ пентрѣ зече лѣвре де арцинтѣ.*) Дін зѣа дн каре с'аѣ днкеіат пачеа дн кѣрсѣ де шасе ані сѣ пѣлѣтеаскѣ пе аниѣ кѣте 50 де таленте.“

Дн Трачіа се лѣвра тѣнереле де азрѣ днкѣ пе тѣмъзіа лѣі Філіппѣ Македоніанѣа, ши пѣте маї днаинте. Дн Дачіа пѣстрѣ штімѣ кѣ с'аѣ лѣвраг днкѣ де Агатѣрсі пе тѣмъзіа лѣі Даріѣ. Афарѣ де ачестеа Дачіа ста дн релъчизні пе-днтрѣрѣнте кз Трачіа ши челелалте църі де престе Дънъре. Рѣпортѣзіле днтре азрѣ, арцинтѣ, аратѣ ши днтре челелалте лѣврѣрї п'аѣ пѣтѣт сѣ фіе дѣверсе дн Дачіа де рѣпортѣзіле маї сѣс індікате дн църіле де а дреапта Дънъріѣ. Ла веніреа Романіорѣ аѣ тревѣт де печесе сѣ се пѣнѣ дн екіліврѣі кз рѣпортѣзіле дін челелалте провинде, Романе, кз пѣдѣнѣ дѣфферіндѣ. Дн тот модѣа де аѣ фостѣ чѣва дѣфферіндѣ, п'аѣ пѣтѣт сѣ фіе дерѣт дн фавѣреа църіѣ. Романіѣ аѣ контѣнѣат дн Дачіа лѣвра-реа тѣнерелорѣ, прекъмѣ се vede дін інскрѣпчѣнѣ-ле челе тълте ши дін зртеле карі се маї вѣдѣ ла Авраріа (пе Аппоіѣ) ши ла Ротѣа де тѣнте, пре-кѣм ши дін монетеле карі с'аѣ вѣтѣт кіарѣ дн Дачіа. Кавінетѣа імперіал де ла Віена консерѣв ѡ фѣзтѣосѣ коллектѣ де монете Романе вѣтѣте дн Дачіа, дін карі се пѣте форма ѡ кронологіе днтреагѣ. Монетеле ачестеа поартѣ де ѡ парте імацінеа імперѣторіѣлѣі кз інскрѣпчѣнѣа днтре-

*) Τῶν δέκα μῶν ἀργυρίου, χρυσίου μῶν δίδόντες. Polybius Hist. lib. XXII. cap. 15. — Десѣре таленте вом ворѣі маї дн зртѣ, де ачестѣ дагѣ днсетѣмъ кѣ зу талентѣ ехвоікѣ фѣчѣа 111 лѣвре Романе де арцинтѣ, 50 таленте фѣчѣа 5555 лѣвре Романе, ши пе 6 ані кѣте 50 таленте фѣчѣа 33333 лѣвре сѣѣ 8333 $\frac{1}{3}$ ока де арцинтѣ.

държ. де алт парте днсеттеле Дачіей: о мзіере кз о кычылъ дачікъ дн капѣ (целіа Дачіей) дне дн дреанта стеагъа лецізні V., дн стънга ал лецізні XIII.; де а дреанта еї стъ о ачеръ кз кзпнъ дн чіокъ, де а стънга стъ леѣ. Пе алтеле мзіереа дне о савіе сгрѣмъвъ дн дреанта, дн стънга зн стеагъ кз літереле D. F. Dacia Felix; пе алтеле мзіереа е днкорънатъ кз о коронъ твррїтъ, шї дне дн дреанта зн ратѣ, дн стънга зн сцентръ; днпрецізрѣ інскрпчїзнеа Provincia Dacia.

Траіанѣ днъ че імпіонърѣ Дачїа кз колонїй Romane, ашезѣ днгрънса дѣе лецізні спре а о апъра днкортра варварілорѣ де прїн прецізрѣ, ле-

IMP. CAES. DIVI. TRAIANI
PARTHICI. F. DIVI. NERVAE. NEP
TRAIAN. HADRIAN. AVG. PONT
MAXIMO. TRIB. POTEST. XVI. COS. III. P. P
AQVA. INDVCTA. COLON. DACIC. SARMIZ
PER. CN. PAPIRIVM. AELIANVM. LEGAT. EIVS.
PR. PR.

Ротънеште:

Имперьторїзлї Чесаре, фїзла дївллї Траіанѣ Партікъллї, непотъа дївллї Нерва, Траіанѣ Адрианѣ Августѣ мареллї Понтефіче, декоратѣ кз пзтереа де трївннѣ а шесеспрезечеа оаръ, Консъле де а треїа оаръ, Пърїнтеллї Патріей (с'аѣ пвсѣ ачестѣ монументѣ) фъкълдѣсе апедъкте ла колонїа Дачїкъ Сармїзеретъса прїн Клеїз Нанїрїѣ Еліанѣ локѣдїїторїзла лвї (имперьторїзлї) Пропреторїѣ.

(Аннл Romeї 885, де ла Хр. 132.)

Лецізнеа Романъ пе тїмпнл імперьторїлорѣ ера комїзсъ днъ регълъ дїн 6000 мїлітарї педестрї, днпърдїдї дн 10 коордї саѣ баталїоне, шї дїн 600 къларї днпърдїдї дн 20 тврте де къте 30 іншї. Фїе каре твртъ де къларї шї чентърїе де педестрї дншї авеа дъкторїї шї чентърїонїї сеї. Чел дїн тнѣ чентърїоне дн коорте се нзмїа Прїмїнїлѣ, несте коортеа днтреагъ ера трївннл. Лецізнеа днпърдїгъ дн дѣе арїнї авеа дої префекдї де арїнї, шї дн канъа еї зн префектѣ де лецізне саѣ зн локѣдїїторїѣ ал Имперьторїзлї (Legatus Augusti.) — Дн Дачїа нъ ера маї мълте де кѣтѣ дѣе атарї корпърї формїдавїле спре апъ-

дїзнеа V. machedonїкъ, шї а XIII. цемїнъ (де кзпъ сеатъ зна дн Дачїа де сѣс шї алта дн Дачїа де жос) карї ера дестъле спре а апъра дївнзгъа днтре Тїсса шї днтре Прѣтѣ; афаръ де ачестеа ла Двнъреа де жос маї ашезѣ днкъ о лецізне, I. Італїкъ, каре се днтїндеа шї несте Месїа. Пентрѣ адмїнїстрареа дърїї пвсе зн гъвернаторїѣ кз пзтере чїवलъ шї мїлітаръ. О мартврѣ фрѣтѣосъ каре с'аѣ стръпъртатѣ дїн Трансїлванїа ла Віена, шї се афлъ акъм днфїнтъ дн пъредїї вївлїоте-чїї імперїале, пе аѣ пзстратѣ нзмеле зншї днтре ачестї гъвернаторї аї Дачїей де пе тїмпнл лвї Адрианѣ. Інскрпчїзнеа сѣпъ аша:

рареа зней провинде аша де днтїнсе, шї дн тотѣ імперїзла Романѣ нъ ера маї мълте де 30 пълъ ла 32, де мълте орї маї пвдїне лецізні, ал кърорѣ персонарїѣ авїа се сзїа ла 200,000 леціонарї, ла карї дн тїмпнѣ де ресвеллѣ се маї адъзѣеа ла 200,000 де аксїларї, несте тотѣ авїа ла 400,000 мїлітарї пентрѣ тотѣ імперїзла Романѣ, де ла дешертеле Афрїчей пълъ ла Карпадї, шї де ла колънпеле лвї Еркъле пълъ ла Езфрате. Дн зїа де асгъзї Австрїа каре, днпъ днпърдїреа фъкътъ маї дн врнъ де Константїнѣ, авїа ар фї форматѣ о вїче-префектъръ Романъ, дне сїпгъръ о арматъ маї маре, кълдѣ артеле веллїче кз ажсторїзла пълверей де фокъ шї ал пълъмъвллї сѣпъ кз мълтѣ маї террївіале. — Романї стъпнїа апрѣне а дѣеспрезечеа парте а контїнентеллї днтрегѣ кзпоскътѣ дн зїа де асгъзї, шї'а апъра кз 200,000 мїлітарї, спре апърареа лзтеї днтредї, дн днделесѣ рїгъросѣ, п'ар фї авгѣ тревннцѣ де маї мълдї де 2,400,000 мїлітарї пе апъ шї пе вскатѣ; асгъзї Езрона сїпгъръ дне маї мълтѣ пзтере арматъ, кз тѣте кз еа авїа фаче а $\frac{1}{16}$ парте а контїнентеллї. Дїспропордїзнеа ачестеа е днфрїконатъ, шї нъ се нѣте еспїка де кѣтѣ кз ршїнеа модернлорѣ. Къчї нъ се пѣте зїче кз пе атзчї лзмеа ера маї пачїфїкъ. Се пгїе кз нзмаї де дѣе орї с'аѣ днкїсѣ темпъла лвї Іанѣ ла Рома. Тотѣ лв-

меа пероманъ ера диконтра Романлоръ, ши-ї дм-
пещиа не-днчетатъ. Кътъ тимпъ днсъ цинъ спїри-
тл націонал, нїмене пз птѣ съ-ї днвїнгъ. Inima
дн пептл Романъ, пз пмърл днвїнѣа. — Да-
къ moderнї континъ аша, ва венї зн тимпъ кндъ
воръ фї тодї днартадї, ши къ тоте ачестеа пз

вор фаче нїчї о исправъ, де кътъ агътъ къ се воръ
рѣна къ тотл, къчї пвлере ши плѣтвѣ пз вор
пзтѣ тѣнка.

Акътъ съ днчеркъмъ, съ ведемъ кътъ коста
о лецізне романъ не анъ.

6000 Леціонарї къ къте	12 Domіціанї de азрѣ,	факъ	72000 Domіц. de азрѣ	с.	144000	Флорентинї de азрѣ,
60 Дзкторї	„ 24	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
600 Къларї	„ 36	„ „	21600	„ „	с. 43200	„ „
20 Дзкторї	„ 72	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
10 Примїніалї	„ 144	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
10 Трївзнї	„ 360	„ „	3600	„ „	с. 7200	„ „
2 Префектї de арїнї	720	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
1 Префект de лецї	1440	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
620 de каї къ къте	15	„ „	9300	„ „	с. 18600	„ „
Пентръ спесе естраордїнарїе			1300	„ „	с. 2600	„ „

Спеселе пентръ дїнереа знеї лецізнї пе анпъ 115000 „ „ с. 230000 „ „
Пентръ дїнереа а 30 de лецізнї 3450000 „ „ 6900000 „ „

Саъ дн ардїнтъ австриакъ дзпъ рѣчїзнеа de астъзї 31,050,000 флорїндї de ардїнтъ.

Мїлітарїї ера агънчї de дѳзе орї маї вїне плѣтїдї de кътъ дн зїва de астъзї, къ тоте ача-
сте-а артата австриакъ костъ de треїорї маї тѣлтъ пе анпъ. — Пентръ апърареа гловлалї пмъптл-
лї днтрегъ Романїї п'ар фї келтвїтъ маї тѣлтъ de кътъ de патръ орї кътъ Австріа, адекъ камъ пе
ла 400,000,000 Флорїндї de ардїнтъ пе анпъ.

Дн Dacia, ка провинцъ каре ста immediatъ сзптъ имперьторїзл, гъвернл чїवल ера знїтъ къ
чел мїлітарїѣ. Пропреторїзл (дзпъ рѣчїзнеа челоръ

лацї Пропреторї dın imperїѳ)	пзтеа съ айъ пе анпъ	4500 Domіц de азрѣ	с.	9000	Фл. de азрѣ.
Дрегъторїї сьвалтернї, афаръ de мїлітарї, ла		3000	„ „	с. 6000	„ „
Пентръ спесе естраордїнарїе пзтеа съ казъ ла		4500	„ „	с. 9000	„ „ *)
Пентръ днтрєдїнереа челоръ 2 лецізнї		230000	„ „	с. 460000	„ „

Тоте спеселе пентръ гъвернл чївал ши мїлітарїѣ 242000 „ „ с. 484000 „ „

Саъ дн ардїнтъ австриакъ дзпъ рѣчїзнеа de астъзї ла 2,178,000 Флорїндї de ардїнтъ.

Дн адевъръ о сзптъ фѳрте мїкъ, пентръ о
дзаръ агътъ de mare, днгр'зн тимпъ кндъ азрл
ши ардїнтл пз ера маї раръ de кътъ дн зїлеле
пѳстре. Къ ачаестъ сзптъ авїа се адмїнїстръ
астъзї зпа дїнтре челе патръ провинѣе але Dacieї.
Апої съ консїдеръмъ подзрїме de пїатръ песте
Дзпъре ши алте ржзрї, дрзмърїле, апедзктеле, теа-
треле, темплеле, вїле, ши алте їнстїтзте de фо-
лосъ пвлїкъ, але къроръ рѣїне grandїѳсе се маї

вдѣ ши астъзї, ши не вомъ конвїнѣе деплїнъ, къ
дрегъторїї Романїї чївалї ши мїлітарї, дн паче ши
дн ресвеллъ, пз тѣнка пѣнеа дндешертъ. Мїлі-
тарїї дншїшї дн тимпъ de паче се окзпа къ фа-
череа дрзмърїлоръ, а каселоръ пвлїче, ши къ ал-
те лзкрзрї de фолосъ комънъ. Дзпъ че ешїа dın
мїліцїѣ къпъта пмъптлъ de ла статъ ши о сзптъ
de ванї сїре ашї пзтѣ днчепе економїа.

*) Дн декзрсъл ачесторъ черчетърї вомъ авѣ о-
касізне de а жзстіфіка ачесте сзптме. Фло-
рентїнл de азрѣ саъ галїнл moderнъ л'ам
пзсъ днгр'адїнєѣ сїре скъртарєа калкълалї,
de 1/2 Domіціанъ de азрѣ, къ тѳтъ къ е чева
маї мїкъ.

А лфред de Мъссет.

Есте зн семп преа взн ши дмъзкъръторїѣ, къ
ам ажънс ка еар съ пе окзпъм дн лїнїште къ
пгїпїнѣеле ши къ літератъра. — Дн. Г. Сїон маї

